

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Zondag 2 oktober 2022

Twee op de kansel: Tjaard Barnard en Dorine Cleton

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

Aanvangslied Psalm 42: 1 en 7
Evenals een moede hinde

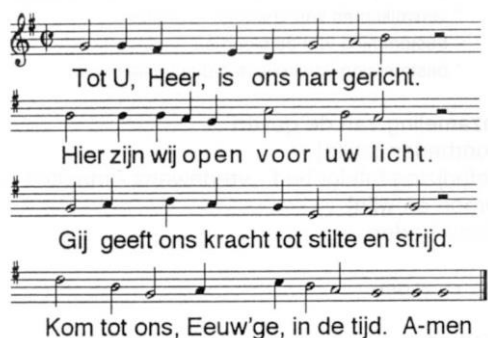
Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied

Tot U, Heer, is ons hart gericht

Tot U, Heer, is ons hart gericht.
Hier zijn wij open voor uw licht.
Gij geeft ons kracht tot stilte en strijd.
Kom tot ons, Eeuw'ge, in de tijd. A-men

(Gemeente gaat zitten)

Inleiding

Als u een trouw lezer bent van onze elektronische kerkbrief of ons volgt op Facebook, dan weet u wat er vanmorgen gaat gebeuren. Als u dat niet bent, zal ik u het gaan vertellen. Alleen begin ik dan wel met een eenvoudige oproep om u bij het kerkkantoor

aan te melden voor de nieuwsbrief. Dan bent u een volgende keer goed op de hoogte van wat er gebeurt. Vandaag beleven wij een extra editie van ‘Twee op de kansel’. In dat concept worden mensen van buiten en van binnen de gemeente uitgenodigd als zij iets bijzonders, iets inspirerends te vertellen hebben, wat uw eigen predikanten en gastpredikanten niet kunnen.

Vandaag staat Dorine Cleton hier. Velen van u zullen haar kennen als lid van deze gemeente. Actief lang geleden in de kerkenraad. Ook een tijdje betrokken bij diaconale zaken. Jarenlang bezig met de interreligieuze dialoog in de stad. Landelijk was zij actief in het hoofdbestuur van de gehele Remonstrantse Broederschap, de Commissie tot de Zaken. Tot voor kort werkte zij als jurist op het terrein van de ruimtelijke ordening, maar zij is iets heel anders gaan doen. Onder de naam Pathos is zij een training voor honden begonnen, die een gedragstherapie voor honden en baasjes aanbiedt, waarmee beide partijen weer gelukkig met elkaar worden.

Voor vandaag, twee dagen voor Werelddierendag, u weet wel, van oorsprong de dag van de Heilige Franciscus, leek het ons aardig om aan te sluiten bij het jaarthema: Vele talen, in alles de liefde. Voor vandaag het thema: de taal van de dieren.

In de bijbel vind je een paar plaatsen waar met dieren gesproken kan worden of waar dieren de mensen iets te zeggen hebben. Van het verhaal van de schepping met als klassieke uitleg het rentmeesterschap, maar dan eentje met werkelijk respect voor de schepping, via het ezeltje van Bileam, de traditie dat Salomo tot of met dieren sprak en in het Nieuwe Testament Jezus die in de Bergrede mensen suggereert dat ze veel kunnen leren van de bloemen en de dieren, in het bijzonder de vogelen des hemels.

Vandaag dus twee op de kansel met Dorine Cleton: de taal van de dieren.

Inleidende Bijbellezing Mattheus 6: 26-30

²⁶Kijk eens naar de vogels in de lucht. Ze werken niet op het land en ze bewaren geen graan in een schuur. Jullie Vader in de hemel geeft ze te eten. En jullie zijn voor hem veel belangrijker dan de vogels. ²⁷Maak je dus geen zorgen. Dat heeft geen zin, je blijft er geen dag langer door leven.

²⁸⁻²⁹Maak je geen zorgen over kleding. Kijk eens naar de bloemen die groeien in het veld. Ze werken niet en ze maken geen kleren. Toch zijn ze prachtig. Ja, zelfs nog mooier dan koning Salomo in zijn mooiste kleren.

³⁰Het gras dat vandaag op het veld staat, wordt morgen gebruikt om een vuur te maken. En toch versiert God het gras met prachtige bloemen. Dan zal God zeker voor jullie zorgen! Waarom vertrouwen jullie dan niet op hem?

Gebed

Eeuwige God,

Wij mensen maken geloven vaak zo moeilijk. We doen alsof het gaat om iets ingewikkelds. Alsof vooral het begrijpen centraal moet staan. Dogmatiek en filosofie, voordat we ons aan iets durven over te geven, dat groter is dan wij ooit kunnen bevatten.

Geef het ons, om met een onbevangen blik de wereld in te kijken. Om ons te laten verrassen door een schoonheid die we wel kennen en ervaren, maar die maar niet tot ons wil doordringen.

Want als we echt durven los te laten, als we werkelijk durven te kijken, alsof we het nooit eerder gezien hebben, is er zoveel dat ons verwijst naar u. Is er zoveel, dat ons boven onszelf doet uitstijgen. Is er zoveel dat ons brengt tot u.

Geef ons de openheid om te zien, te horen en te ervaren, dat u uw hele schepping en ook ons draagt en altijd wilt blijven dragen.

Amen.

Lied 979: 1-7

De vogels van de bomen

Bijbellezing(en) Numeri 22: 20-35

²¹De volgende ochtend maakte Bileam zijn ezelin klaar voor de reis. Hij ging met de leiders van Moab mee. ²²Toen Bileam met zijn ezelin en twee dienaren op weg ging, werd God woedend. En er kwam een engel van de Heer, die op de weg ging staan om Bileam tegen te houden. ²³De ezelin zag de engel, met een zwaard in zijn hand. De ezelin ging van de weg af en liep het veld in. Bileam sloeg haar met een stok, want hij wilde dat ze weer op de weg ging lopen. ²⁴Daarna ging de weg door de wijngaarden. Aan beide kanten van de weg was een stenen muur. De engel van de Heer ging weer midden op de weg staan. ²⁵De ezelin zag de engel staan, en ging opzij. Ze drukte zich tegen de muur aan, en daardoor werd ook de voet van Bileam tegen de muur aan gedrukt. Opnieuw sloeg Bileam de ezelin met zijn stok. ²⁶Daarna werd de weg heel smal. De engel van de Heer ging weer op de weg staan. Deze keer kon er niemand meer langs. ²⁷De ezelin zag dat, en ging op de grond liggen. Bileam werd woedend op de ezelin, en hij sloeg haar opnieuw met zijn stok.

²⁸Toen zorgde de Heer ervoor dat de ezelin kon praten. Ze zei tegen Bileam: ‘U hebt me al drie keer geslagen. Wat heb ik verkeerd gedaan?’ ²⁹Bileam antwoordde: ‘Je hebt me erg kwaad gemaakt. Als ik een zwaard bij me had, zou ik je nu doden!’

³⁰De ezelin zei tegen Bileam: ‘U kent me al zo lang, u hebt altijd op mij gereden! Heb ik me ooit eerder zo slecht gedragen?’ ‘Nee, nooit,’ zei Bileam.

³¹Toen zorgde de Heer ervoor dat ook Bileam de engel op de weg zag staan. Meteen knielde Bileam en hij boog diep voor de engel met het zwaard. ³²De engel van de Heer zei tegen Bileam: ‘Waarom heb je je ezelin al drie keer geslagen? Ik ben gekomen om je tegen te houden. Dat je niet verder kunt, komt niet door je ezelin, maar door mij. ³³De ezelin zag mij, en ze is drie keer voor mij opzij gegaan. Als zij dat niet gedaan had, dan had ik jou gedood, en dan had ik haar laten leven.’

³⁴Bileam zei tegen de engel: ‘Het was mijn fout. Ik wist niet dat u op de weg stond. Ik zal teruggaan als u dat wilt.’ ³⁵Maar de engel zei: ‘Nee, ga met die mannen mee. Maar je mag alleen de woorden spreken die ik tegen je zeg.’ Toen ging Bileam met de mannen van Balak mee.

Lied 154b: 1, 2, 3, 6, 7 en 8

Heel de schepping, prijs de Heer

Preek door Dorine Cleton

Over twee dagen (4 oktober) is het Werelddierendag, de gedenkdag van Franciscus van Assisi: een bijzonder mens! Volgens de legende riep hij niet alleen op tot respect voor de dieren, maar sprak hij er ook mee, met vogels (de beroemde preek voor de vogels) en een wolf. Het verhaal gaat dat hij een afspraak maakte met de wolf om de mensen het dorp niet langer aan te vallen in ruil voor dagelijks eten van de dorpsgenoten. En dat dat lukte!

De Remonstrantse Broederschap heeft dit jaar als jaarthema gekozen ‘Vele talen, in alles de liefde’. Het gesprek met de dieren en het respect daarvoor is onderdeel van dit thema, en in dat kader mag ik vandaag hier preken. Een hele eer en mooi om hier te staan.

Wat niet iedereen in de gemeente weet, is dat het mijn werk is om mensen te helpen het gedrag van hun hond beter te begrijpen en de onderlinge relatie zodanig te veranderen, dat de hond optimaal kan functioneren in de omgeving van zijn eigenaar of eigenaren. Of zo als Cesar Milan zo helder zegt: “I rehabilitate dogs, I train people!”. In dat kader ben ik in opleiding voor Dierentolk. Dierentolk, het spreken met dieren, waarover we lezen in het boekje over het jaarthema, in het verhaal van Alleke Wieringa in haar gesprek met Piek Stor. In deze preek wil ik graag ingaan op onze relatie met dieren, wat de Bijbel daarover zegt en wat we van dieren kunnen leren.

De eerste Bijbelteksten over mens en dier zijn al terug te vinden in Genesis:

‘En God nam de mens en plaatste hem in de hof van Eden om die te bewerken en te bewaren’. (2:15) Algemeen wordt deze tekst gezien als de opdracht van het zogenaamde ‘rentmeesterschap’: een opdracht om te zorgen voor de aarde en de schepselen, die haar bevolken. In hetzelfde Bijbeldeel wordt gesproken over het geven van namen aan alle dieren. Opmerkelijk is dat het lijkt dat jaren lang deze teksten zijn uitgelegd als: Het recht van de mens om te mogen heersen over dieren. Dieren werden meer ‘gebruikt’ in plaats van gezien als andere wezens, die onderdeel zijn van dezelfde schepping. Dit is een arrogante, superieure kijk op de mens én door de mens. Terwijl een goede lezing van de tekst naar mijn mening om een andere benadering vraagt: De opdracht tot het zorgvuldig bewaren van de aarde en haar dieren (schepselen), met respect behandelen en als mens leren van dieren. Een ootmoedige mens en visie.

Sinds het uitkomen van het Rapport van de Club van Rome in 1972 lijkt die laatste lezing kerkelijke kring hoe langer hoe meer bijval te vinden. Zo geeft het Conciliair Proces van de jaren ’80 gestart door de Wereldraad van Kerken ‘Justice, Peace and Integrity of Creation’ blijk van die opdracht. En in de loop der jaren lijkt die opdracht met enige regelmaat ‘te resoneren’ in de breedte van het kerkelijk palet (als voorbeeld noem ik een artikel in Reformatorisch Dagblad van 2018 “Pleidooi voor Rentmeesterschap is een Bijbelse opdracht”).

Maar toch dringt de vraag zich op: is er wel sprake van werkelijk respect, wederzijdsheid, geloof dat we van elkaar kunnen leren, wij en de dieren? Of komen we niet verder dan verwondering over de wijze dat de Bayawervers (Zuid-Afrika) hun nest weten te bouwen van gras en palmladeren, omdat we ons eigenlijk niet kunnen voorstellen dat 'beesten' zo slim zouden kunnen zijn...? Geven de Bijbel, andere geschriften en geleerden aanleiding voor de 'relatieve arrogantie'? Of vragen die juist om die ootmoediger houding van ons mensen?

Er zijn zeker teksten, die pleiten voor het laatste. En die gaan ver terug: naar de boeken Numeri en Koningen. In Numeri 22 is Bileam op weg naar Koning Balak en een Engel staat op de weg; Bileam ziet de Engel niet, maar de ezel wel en staat tot 3 keer toe stil, terwijl zijn baas hem slaat om hem te dwingen verder te gaan. Zodra de ezel verstaan kan worden, wijst de ezel van Bileam niet alleen zijn baas terecht over feit dat hij hem heeft geslagen: De ezel zei tegen Bileam: "Je hebt me nu drie keer geslagen. Wat heb ik verkeerd gedaan?" Bileam antwoordde de ezel: "Je zet mij voor gek! Als ik een zwaard bij me had gehad, zou ik je nu doden." Maar de ezel zei: "Je hebt je hele leven al op mij gereden. Heb ik ooit eerder zo tegen je gedaan?" En hij zei: "Nee."

Maar ook God grijpt hier in: Toen liet de Heer Bileam zien wat de ezel al had gezien. Hij zag de Engel van de Heer met zijn zwaard in de hand op de weg staan. Bileam knielde neer en boog zich met zijn gezicht tot de grond. De Engel van de Heer zei tegen hem: "Waarom heb je je ezel nu drie keer geslagen? Ik sta hier als jouw vijand. Want Ik wil niet dat je deze reis maakt. De ezel zag Mij en is drie keer voor Mij opzij gegaan. Als hij dat niet gedaan had, zou Ik jou nu hebben gedood en de ezel in leven hebben gelaten." De ezel is hier de redder van de situatie; hij ziet de engel wel, terwijl de mens Bileam de aanwezigheid van de engel geheel mist. Maar in plaats dat Bileam naar hem 'luistert', begrijpt dat er iets is als hij stil blijft staan, negeert Bileam de signalen en slaat de ezel. God en zijn Engel geven Bileam daarna een lesje in respect voor het dier.

Respectvol wordt er ook over dieren gesproken in het boek Koningen, waar (Koningen 4:33) De wijsheid van Salomo wordt hier direct gekoppeld aan zijn kennis van dieren. In de Koran wordt zelfs gezegd dat hij de dieren kon verstaan en dit een zegen was.

Konrad Lorenz, een van de grondleggers van de studie van diergedrag (uit dezelfde tijd als Niko Tinbergen) schrijft over dit vermogen van Koning Salomo. In zijn boek King Solomons' Ring (Oorspronkelijk titel "Er redete mit den Vieh, den Vögeln und den Fischen" 1949), waar hij de Nobelprijs voor kreeg, legt hij uit dat het mogelijk een verkeerde lezing van de Bijbeltekst betreft, maar dat hij tegelijkertijd gelooft dat Salomo hiertoe in staat was, zo goed als hij dat zelf ook is.

Hij citeert Ruyard Kipling:

There was never a King like Solomon,

Not since the world began;

But Solomon talked to a butterfly

As a man would talk to a man.

Konrad zelf spreekt met de dieren in hun eigen taal, die hij door lange bestudering geleerd heeft. Misschien wel een van de mooiste voorbeelden is het verhaal van de ganzenjongen (hij ontdekte dat de 1e die ze zagen, als moeder werd beschouwd; zelfs aan zijn andere gans kon hij ze niet 'koppelen'). Hij sprak tegen de jonge ganzen in hun eigen taal. Mooi voorbeeld was de alarmroep, het 'Gangiengang'; als Konrad die 'uitsprak' kwamen alle gansjes direct op hem af rennen (vliegen konden ze nog niet) om op elkaar gedrongen te schuilen tot hij het sein 'alles veilig' (simpele begroeting) gaf.

Een stap verder ging zijn ervaring met zijn vriend, de raaf Roa. Deze waarschuwde hem met een duikvlucht en het roepen van 'Roa' (de naam die Konrad voor de raaf gebruikte) voor 'gevaarlijke' situaties. Niet aangeleerd gedrag, wat de raaf het meest functioneel leek om zijn mensen-vriends aandacht te trekken. Konrad Lorenz verstond, sprak en communiceerde met, leerde van en aan dieren. Hij zag dieren als bijzondere wezens en niet als inferieure 'automaten', zoals bijvoorbeeld Pavlov.

Het verhaal van Alleke Wieringa in het boekje 'Vele talen, in alles de liefde' gaat nog een stap verder. Het geeft inzicht in het werk van Dierentolk Piek Stor en hoe zij telepathisch en intuïtief communiceert met dieren. Zij zegt hierover:

Oh, eindelijk zijn de theologen geïnteresseerd! Het is zo belangrijk dat de dieren opgenomen worden in het religieuze denken. Zij zijn onze medeschepselen, zij zijn net als wij. Of wij zijn net als zij. We zijn evenwaardig en niet afgescheiden van elkaar. Dat is zo belangrijk om in het bewustzijn te hebben! Al was het alleen maar om ons te realiseren met wie we van doen hebben: een dier waar je mee praat en waar van je weet wat het beleeft, die stop je niet zo makkelijk meer weg in die vreselijke industriële veeschuren. Een dier is geen ding, een dier heeft gevoelens en kan lijden, een dier is ons bezit niet. Het zou heilzaam zijn als mensen een diep soort basisbewustzijn ontwikkelen dat we evenwaardig zijn."

Zij geeft voorbeelden van haar communicatie met dieren. En ik begrijp het best: vele van u zijn sceptisch: communiceren met dieren, hoe dan en toch... Zelf ben ik in opleiding voor Dierentolk, we hebben de eerste dieren al gesproken en gaan nu nog meer oefenen. Ik mocht met een hond en met een stier 'Lowieke' spreken. Boeiend om mee te maken! Maar mogelijk nog boeiender vond ik de terugkoppeling van mijn cursusgenoten van de gesprekken met mijn honden.

Hint, de oudste, noemen ze een 'oude ziel', vol wijsheid en wijze lessen. Ze werkt ook veel met mij bij de 'intake' van hond en baas als er gedragsproblemen zijn, helpt mij om te zien wat voor hond het is en helpt ook de hond weer in balans te komen. Ik citeer een deel van het gesprek (in het 1e deel zaten verifieerbare vragen):

"Ik breng mijn wijsheid graag over aan anderen en heb er plezier aan als ik zie dat anderen van mijn gedrag kunnen leren en gelukkig worden. Ik ben hier om je te laten zien dat je jezelf mag zijn en gelukkig mag zijn. Kijk nogmaals in mijn ogen. Je hebt niets nodig alleen het plezier in jezelf en dit aan zoveel mogelijk mensen/dieren overbrengen."

Wijze woorden in een wereld voor hectiek; mensen, die proberen om succesvol en geslaagd te lijken door posts op het internet; burn outs, onzekerheid en overspannenheid. Vaak horen we dat mensen, die veel in de natuur zijn rustig worden en plezierig in de omgang, aandacht hebben. Zouden we dat van de dieren kunnen leren?

Zoals Jezus in zijn Bergrede (6:25 – 26) zei

“Daarom zeg Ik u: Wees niet bezorgd over uw leven, wat gij zult eten (of drinken) of over uw lichaam, waarmede gij het zult kleden. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam niet meer dan de kleding?

Ziet naar de vogelen des hemels: zij zaaien niet en maaien niet en brengen niet bijeen in schuren, en toch voedt uw hemelse Vader die.”

En verder op

.....Maakt u dan niet bezorgd tegen de dag van morgen,.....

Jezus spreekt over de vogels, de natuur, de lelies van het veld om veel van te leren.

Te leren van God en om te vertrouwen ...

Zoals lied 979 zegt:

de vogels des hemels,

de leliën des velds,

zij hebben ons van Jezus

en 't paradijs verteld

We kunnen leren van de dieren, door echt naar ze te luisteren, te respecteren en van hen te leren, van wat ze te zeggen hebben.... Hen te ervaren: hun bijzondere vermogens en de wijze waarop zij leven, ze met de aarde omgaan, met elkaar, voorkomen dat hun eigen soort door gevechten wordt uitgeroeid, hun visie op het leven. Maar zeker ook door van hun te leren om - zo als Jezus zegt – op God te vertrouwen én te leven in het nu!

AMEN

Stilte

Orgelspel

Afkondigingen

Op maandag 26 september is **Allaird Hendriks** op 75 jarige leeftijd overleden. Hij was lid van onze Gemeente. Velen zullen hem gekend hebben van zijn tijd als lid van kerkenraad van deze Gemeente. Nog meer mensen zullen weten dat hij meer dan tien jaar lang als koster in onze kerk heeft gewerkt. Zijn joviale gastvrijheid en betrokkenheid heeft veel voor onze geloofsgemeenschap betekend.

Gisteren hebben wij in deze kerk afscheid van hem genomen.

In de nacht van vrijdag 30 september is **Hovyd Booth-Overbosch** op 81-jarige leeftijd overleden. Zij was sinds 1965 lid van deze gemeente. Hovyd was een van die

Remonstranten die zich betrokken voelden op de geloofsgemeenschap, zonder hier de deur plat te lopen. Wel heeft zij jarenlang veel werk verricht als contactlid in Capelle en was ze betrokken bij een van de gesprekskringen.

We willen Allaird en Hovyd gedenken door een ogenblik in stilte op te staan. Gisteren klonken hier de woorden van Karel Eykman uit zijn bewerking van 1 Korinthe 13:

*Zonder liefde ben ik nergens
zonder jullie stel ik niets voor.
Had ik jullie niet bij me
dan ging ik er aan onderdoor.
Want liefde is echt
en liefde is aardig
is open, oprecht
en eerlijk, rechtvaardig.
't Is liefde die ziet
hoe opnieuw te beginnen
die ieder verdriet
ook de dood kan overwinnen.*

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden 'Onze Vader (oec. versie)'**

Tijdens de voorbeden 367b

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Eeuwige God,

Vanuit de stilte komen we tot u.

Vanuit de stilte die ruimte maakt in ons zelf om werkelijk te luisteren.

Vanuit de stilte, die we als vanzelf met onze woorden, gedachten en gebeden invullen.

Vanuit de stilte die tot ons komt, willen we ons uitspreken voor u.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Samen willen we u bidden voor uw schepping. Voor de mensenkinderen, maar ook voor alles wat verder deel uitmaakt van wat u gemaakt hebt. Het kost ons mensen moeite om er verstandig mee om te gaan. Economisch belang zit ons verstandig handelen in de weg. Gemakzucht belet ons om uw wereld werkelijk als uw schepping te zien. De aarde en bovenal de dieren worden productiemiddelen waarin we uw hand niet meer zien.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Uw wereld wordt verscheurd door strijd. Mensen gunnen elkaar het licht in de ogen niet. Mensen laten zich leiden door angst en zorgen, maar ook door machtswellust en ontevredenheid. Oorlogen komen voort uit onvrede. Wij willen u bidden: ontferm u zich over wie leiding moeten geven in deze wereld. Schenk aan hen wijsheid en liefde. Ontferm u over hen en verlicht hen.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Dichtbij, om ons heen, maar ook in ons hart, heerst verdriet. Wij moeten soms alleen verder. Hebben een allernaaste verloren aan de dood of aan het leven. Zijn teleurgesteld in onze medemensen. Zijn vol zorgen en angst over de toekomst. Wil met ons, uw mensen, zijn als we de namen voor u uitspreken van wie ons lief zijn. Daarom bidden wij u in de stilte.

Als onze gedachten, woorden en gebeden komen samen in het gebed dat Jezus ook ons heeft leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen)

Collecte voor diaconaal doel

Slotlied 903: 1, 2, 3 en 4

Zou ik niet van harte zingen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld, met haar noden
En gaan we dan hier naar ons huis en onze levensopdracht

Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Antwoordlied 978: 4

Laat dan mijn hart u toebehoren

Orgelspel

Collecte bij de uitgang voor werk gemeente